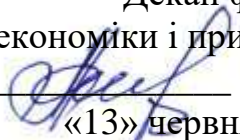

**Відокремлений підрозділ
Національного університету біоресурсів і природокористування України
«Бережанський агротехнічний інститут»**

Кафедра економіки і менеджменту

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан факультету
економіки і природокористування
 доц. Любов ЯРЕМА
«13» червня 2023 року

СХВАЛЕНО

на засіданні кафедри
економіки і менеджменту
Протокол №10 від «13» червня 2023 р.

Завідувачка кафедри
 доц. Ірина ГУРСЬКА

РОЗГЛЯНУТО

Гарант ОПП «Економіка підприємства»
 доц. Галина ХРИСТЕНКО

**РОБОЧА ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ**

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітньо-професійна програма «Економіка підприємства»

Факультет «Економіки і природокористування»

Розробники: Гурська Ірина Степанівна, кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри економіки і менеджменту;

Жибак Мирон Миколайович, доктор економічних наук, професор, професор кафедри економіки і менеджменту;

Христенко Галина Михайлівна, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і менеджменту;

Габор Володимир Семенович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри обліку і аудиту;

Федуняк Ігор Осипович, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки і менеджменту

Бережани – 2023 рік

1. ОПИС ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Галузь знань, спеціальність, освітня програма, освітній ступінь	
Освітній ступінь	Магістр
Галузь знань	05 «Соціальні та поведінкові науки»
Спеціальність	051 «Економіка»
Освітня програма	«Економіка підприємства»
Характеристика виробничої практики	
Загальна кількість годин	450
Кількість кредитів ECTS	15,0
Форма контролю	Захист звіту
Рік підготовки (курс)	2
Семестр	3
Кількість тижнів	15

2. МЕТА, ЗАВДАННЯ ТА КОМПЕТЕНТНОСТІ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Мета проходження виробничої практики в сільськогосподарських підприємствах:

- сформувати у майбутнього фахівця практичні знання, уміння і навички необхідні для виробничо-технічної, організаційно-управлінської, фінансової і дослідницької діяльності в сільськогосподарських підприємствах в сучасних умовах господарювання;
- закріпити теоретичні знання здобувачів вищої освіти і набути практичні навички ведення планово-економічної роботи й економічної оцінки агротехнічних та інших заходів;
- вивчити економіку підприємств різних форм власності; обґрунтувати основні напрями подальшого розвитку сільськогосподарського виробництва на інноваційній основі та підвищення їх економічної ефективності;
- вивчити прогресивні тенденції розвитку сільського господарства в регіоні;
- проаналізувати сучасний стан правового забезпечення діяльності сільськогосподарських підприємств.

Для досягнення мети виробничої практики здобувач вищої освіти повинен виконати такі **завдання:**

- ознайомитися з місією (метою діяльності) підприємства, особливостями і умовами розвитку галузі, яку воно представляє, дослідити ринок, на якому працює підприємство і оцінити його перспективність;
- вивчити організаційну структуру підприємства, призначення окремих структурних підрозділів, склад, функції і завдання економічної служби підприємства;
- дослідити механізм формування виробничої програми підприємства і її економічного обґрунтування з боку можливостей ринку, маркетингу, ресурсного забезпечення;
- оцінити кількісний та якісний склад основних та обігових засобів, персоналу, фінансових ресурсів;
- ознайомитися з особливостями виробничого процесу на підприємстві;
- розглянути порядок формування і методика розрахунку прямих витрат по окремих видах продукції (робіт, послуг), накладних витрат на здійснення виробничо-господарської діяльності, собівартості продукції;
- ознайомитися з організацією праці на підприємстві, формуванням фонду оплати праці;
- оцінити фінансово-господарський стан підприємства;
- вивчити ефективність діяльності підприємства і перспективи її підвищення за рахунок впровадження інновацій, диверсифікації діяльності, технічного переозброєння і т.п.

В результаті виконання програми практики здобувач вищої освіти повинен:

- вміти самостійно працювати з джерелами економічної інформації;

- вміти аналізувати стан економіки підприємства та ефективність внутрігосподарських і міжгосподарських економічних зв'язків;
- знати суть трудових процесів у рослинництві і тваринництві, а окремі з них уміти виконувати;
- знати і вміти застосовувати системи оплати праці та інші форми матеріального стимулювання;
- оволодіти навичками щодо виконання функцій економіста з нормування, організації та оплати праці;
- розробляти заходи щодо вдосконалення системи управління, економічних відносин, господарського розрахунку, здійснення режиму економії на всіх ділянках виробництва, вибирати найбільш ефективні системи оплати праці за результатами діяльності, додаткових і преміальних виплат.

Набути навички:

- з обробки вихідної інформації в процесі аналізу господарської діяльності і оцінки ефективності системи управління;
- з розробки показників перспективних, річних і оперативних планів, виробничих завдань, технологічних карт;
- з проведення соціологічних досліджень, розробки і обґрунтуванні заходів, пов'язаних з вдосконаленням механізму управління, складанні документів-регламентів;
- з організації праці і виробництва, оплати праці в різних галузях сільськогосподарських підприємств.

Набуття компетентностей:

інтегральна компетентність (ІК):

Здатність визначати та розв'язувати складні економічні задачі та проблеми, приймати відповідні аналітичні та управлінські рішення у сфері економіки або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій за невизначених умов та вимог.

загальні компетентності (ЗК):

- ЗК1. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
- ЗК2. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- ЗК4. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності).
- ЗК5. Здатність працювати в команді.
- ЗК6. Здатність розробляти та управляти проектами.
- ЗК7. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- ЗК8. Здатність проводити дослідження на відповідному рівні.

фахові (спеціальні) компетентності (СК):

СК1. Здатність застосовувати науковий, аналітичний, методичний інструментарій для обґрунтування стратегії розвитку економічних суб'єктів та пов'язаних з цим управлінських рішень.

СК3. Здатність збирати, аналізувати та обробляти статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, які необхідні для розв'язання комплексних економічних проблем, робити на їх основі обґрунтовані висновки.

СК4. Здатність використовувати сучасні інформаційні технології, методи та прийоми дослідження економічних та соціальних процесів, адекватні встановленим потребам дослідження.

СК5. Здатність визначати ключові тренди соціально-економічного та людського розвитку.

СК6. Здатність формулювати професійні задачі в сфері економіки та розв'язувати їх, обираючи належні напрями і відповідні методи для їх розв'язання, беручи до уваги наявні ресурси.

СК7. Здатність обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання.

СК11. Здатність планувати і розробляти проекти у сфері економіки, здійснювати її інформаційне, методичне, матеріальне, фінансове та кадрове забезпечення.

СК12. Здатність визначати конкурентні переваги, оцінювати конкурентоспроможність аграрних підприємств та формувати стратегії їх ефективного розвитку в умовах невизначеності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН 1. Формулювати, аналізувати та синтезувати рішення науково-практичних проблем.

ПРН 2. Розробляти, обґрунтовувати і приймати ефективні рішення з питань розвитку соціально-економічних систем та управління суб'єктами економічної діяльності.

ПРН 3. Вільно спілкуватися з професійних та наукових питань державною та іноземною мовами усно і письмово.

ПРН 5. Дотримуватися принципів академічної доброчесності.

ПРН 6. Оцінювати результати власної роботи, демонструвати лідерські навички та уміння управляти персоналом і працювати в команді.

ПРН 7. Обирати ефективні методи управління економічною діяльністю, обґрунтовувати пропонувані рішення на основі релевантних даних та наукових і прикладних досліджень.

ПРН 8. Збирати, обробляти та аналізувати статистичні дані, науково-аналітичні матеріали, необхідні для вирішення комплексних економічних завдань.

ПРН 10. Застосовувати сучасні інформаційні технології та спеціалізоване програмне забезпечення у соціально-економічних дослідженнях та в управлінні соціально-економічними системами.

ПРН 11. Визначати та критично оцінювати стан та тенденції соціально-економічного розвитку, формувати та аналізувати моделі економічних систем та процесів.

ПРН 12. Обґрунтовувати управлінські рішення щодо ефективного розвитку суб'єктів господарювання, враховуючи цілі, ресурси, обмеження та ризики.

ПРН 16. Визначати чинники та оцінювати конкурентоспроможність аграрних підприємств, розробляти стратегії їх ефективного розвитку в умовах невизначеності.

3. БАЗА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Здобувачі вищої освіти ОС «Магістр» проходять виробничу практику в сільськогосподарських підприємствах. Вони повинні працювати в економічному відділі під керівництвом відповідного фахівця, а також (безпосередньо на робочих місцях (на фермі, в рільничій бригаді тощо). За умови наявності вакансії здобувача вищої освіти доцільно зарахувати на посаду економіста. Щоденно в кінці робочого дня здобувач вищої освіти повинен робити відповідні записи у щоденнику, де слід відображати основний зміст роботи з обов'язковим викладанням економічної інформації з питань, які вивчаються.

4. СТРУКТУРА ТА ЗМІСТ ЗВІТУ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Зміст виробничої практики здобувачів вищої освіти визначається переліком і тематикою навчальних дисциплін, які є обов'язковими для спеціальності, а також тих, котрі вибрані для вивчення практикантом. Кількість часу, відведеного на опрацювання питань з кожного розділу практики, встановлюється керівником практики від бази практики разом із здобувачем вищої освіти-практикантом відповідно до наявного на базі практики матеріального та нормативного забезпечення, напрямів діяльності, кваліфікації персоналу тощо.

Конкретний перелік розділів звіту, за якими повинна пройти виробнича практика, а також орієнтовний розподіл часу для їх опрацювання наведені у *таблиці 1*.

Під час проходження практики здобувач вищої освіти має ознайомитися з основними характеристиками підприємства, виконати основні завдання практики та висвітлити основні результати роботи у звіті з виробничої практики за такими основними етапами:

I. етап. Знайомство з об'єктом практики.

II. етап. Підбір та узагальнення необхідних даних (економічних, фінансових, бухгалтерських).

III. етап. Обробка та аналіз одержаної інформації.

IV етап. Висновки практики.

Результатом проходження виробничої практики є письмовий звіт здобувача вищої освіти та зібраний матеріал для написання кваліфікаційної магістерської роботи. До звіту додається оформлений щоденник.

Звіт обсягом 70-85 сторінок має бути надрукований на окремих аркушах паперу формату А4, пронумерований та переплетений. Копії документів, форми звітності розміщуються в кінці звіту у додатках. У звіті повинен бути список тих матеріалів (у вигляді списку використаних джерел), які були використані при підготовці звіту (закони, підзаконні акти, методичні вказівки, інструкції, різні положення та розпорядження тощо).

Якщо здобувач вищої освіти не виконав програми практики, негативно оцінений керівником практики від виробництва або отримав при захисті незадовільну оцінку, то він проходить практику повторно, або відраховується з числа здобувачів вищої освіти закладу вищої освіти.

Звіт практики повинен містити:

1. щоденник проходження практики;
2. звіт про практику (теоретична частина):
 - титульна сторінка
 - зміст
 - вступ
 - основна частина
 - висновки
 - список використаних джерел
 - додатки
3. набір форм первинних і зведених документів, звітність підприємства, що скопійовані здобувачем вищої освіти (практична частина);
4. характеристику з місця проходження практики.

Титульну сторінку потрібно подати у друкованому вигляді і оформити за зразком, поданим у додатку Б. На титульній сторінці має бути підпис керівника практики від підприємства із зазначенням займаної ним посади.

Зміст подають на початку звіту з найменуванням та номерами початкових сторінок усіх розділів, підрозділів і пунктів (якщо вони мають назву), зокрема, вступу, висновків, додатків тощо.

У вступі (обсяг 2-3 сторінки) потрібно обґрунтувати мету та основні завдання проходження виробничої практики. Також необхідно коротко торкнутися змісту кожного з розділів звіту, охарактеризувати основні джерела даних, які будуть використовуватись при написанні звіту практики.

Основна частина звіту виробничої практики передбачає поглиблений розгляд визначених розділів, які розкриваються відповідно до складеного і затвердженого графіку проходження практики. Кожен розділ починають із нової сторінки.

Наприкінці звіту здобувач вищої освіти повинен зробити загальні висновки (обсяг 4-5 сторінок): підвести підсумки проходження виробничої практики, визначити значення досліджуваного підприємства.

У кінці наводять список використаних джерел та додатки.

Список використаних джерел повинен складатися з найменувань не менше 25-30 позицій.

У разі потреби для повноти представлення результатів виробничої практики до додатків можна включити допоміжний матеріал:

- таблиці допоміжних цифрових даних;
- звітні, статистичні та бухгалтерські матеріали діяльності підприємства;
- ілюстрації допоміжного характеру тощо.

Усі розділи звіту від вступу до закінчення повинні бути зв'язані між собою, доповнювати і поглиблювати один одного.

ПРОГРАМА ТА СТРУКТУРА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Етапи робіт	Кількість тижнів
1. Дослідження особливостей функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання 1.1. Визначення методики наукового дослідження 1.2. Аналіз економічних умов виробничої діяльності підприємства	1
2. Організаційні засади діяльності підприємства 2.1. Основні положення установчих документів суб'єкта господарювання 2.2. Організаційна структура підприємства 2.3. Структура та функції економічної служби	1
3. Маркетингова діяльність підприємства 3.1. Товарна політика підприємства 3.2. Конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг) та підприємства 3.3. Збутова та цінова політика, рекламна діяльність	2
4. Ресурси підприємства та ефективність їх використання 4.1. Земельні ресурси та ефективність їх використання 4.2. Капітал підприємства та ефективність його використання 4.3. Персонал, продуктивність, мотивація і організація праці 4.4. Фінансові ресурси	2
5. Організація та економічна ефективність виробничих процесів 5.1. Організація та економічна ефективність виробничих процесів в основних галузях 5.2. Організація та економічна ефективність обслуговуючих і допоміжних виробництв 5.3. Дослідження стану інноваційної діяльності підприємства	3
6. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства 6.1. Доходи підприємства 6.2. Витрати та собівартість продукції 6.3. Прибуток і рентабельність діяльності підприємства	2
7. Оцінка фінансового стану та інвестиційної діяльності підприємства 7.1. Оцінка фінансового стану підприємства 7.2. Інвестиційна діяльність підприємства	2
8. Плани і перспективи розвитку підприємства	1
Оформлення звіту	1
Всього	15

5. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН ПРАКТИКИ**РОЗДІЛ 1. Дослідження особливостей функціонування підприємства в сучасних умовах господарювання****1.1. Визначення методики наукового дослідження**

Наукове дослідження – це діяльність, що спрямована на вивчення об'єкта з метою встановлення закономірностей його побудови та розвитку, а також на подальше використання отриманих знань в практичній діяльності людей.

Методика наукового дослідження – це сукупність методів та прийомів, що необхідні для проведення даного дослідження.

Існує багато видів класифікації наукових методів досліджень.

У процесі вибору методів дослідження необхідно зважати на:

- об'єкт, предмет дослідження;
- мету та завдання дослідження;
- ступінь практичної апробації методів та методик;
- взаємодоповнення та взаємозв'язок різних методів;
- умови дослідження (наприклад, можливості доступу до інформації, на основі якої буде здійснений аналіз);
- можливості і обмеження різних методів з огляду точності й надійності.

1.2. Аналіз економічних умов виробничої діяльності підприємства

Слід подати місце розташування сільськогосподарського підприємства, ґрунтово-кліматичні умови, дати економічну характеристику галузі діяльності підприємства, спеціалізації підприємства, особливостей діяльності, продукції (робіт, послуг), її значення і місце в економіці. Описати ринок продукції галузі і тенденції його розвитку, чітко визначити місію підприємства, його місце і роль у галузі, в регіоні. Ознайомитися з законодавчими актами, які регламентують умови діяльності підприємства (галузі).

РОЗДІЛ 2. Організаційні засади діяльності підприємства

2.1. Основні положення установчих документів суб'єкта господарювання

Ознайомитись з установчими (засновницькими) документами підприємства та зазначити основні положення: мета і предмет господарської діяльності; склад і компетенція органів управління, порядок прийняття ними рішень; порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків; умови його реорганізації та ліквідації та ін.

2.2. Організаційна структура підприємства

Охарактеризувати діючу організаційну структуру підприємства, визначити її тип та вказати переваги і недоліки такої структури. Представити схему організаційної структури управління. Стисло описати призначення кожної ланки в загальному управлінському процесі, посадових характеристик працівників та розподіл обов'язків між ними. Оцінити ступінь ефективності управління підприємством. Вказати шляхи удосконалення організаційної структури суб'єкта господарювання.

2.3. Структура та функції економічної служби

Ознайомитись із організацією економічної служби підприємства, зазначити функції та розподіл завдань між окремими відділами. Описати систему організації праці працівників економічного профілю на підприємстві. Вивчити систему документообігу господарюючого суб'єкта. Вказати джерела інформації для ведення економічної діяльності та програмне забезпечення, що використовується при систематизації інформації, обліку та звітності. Проаналізувати сучасний стан і проблеми нормативно-правового забезпечення діяльності сільськогосподарського підприємства.

Вказати пропозиції щодо удосконалення організації та функціонування економічної служби суб'єкта господарювання.

РОЗДІЛ 3. Маркетингова діяльність підприємства

3.1. Товарна політика підприємства

Описати види продукції (робіт, послуг) підприємства, визначити основні якісні характеристики продукції. Охарактеризувати цільові групи споживачів, визначити питому частку ринку підприємства.

3.2. Конкурентоспроможність продукції (робіт, послуг) та підприємства

Оцінити конкурентоспроможність продукції і можливі шляхи її підвищення.

Описати зовнішнє і внутрішнє ринкове середовище та стратегію і тактику поведінки підприємства на ринку, вказати основних конкурентів. Оцінити переваги і недоліки підприємства в порівнянні з основними конкурентами та представити SWOT-аналіз. Вказати рекомендації щодо підвищення конкурентоспроможності підприємства.

3.3. Збутова та цінова політика, рекламна діяльність

Охарактеризувати існуючу організацію збуту, основних партнерів по збутовій діяльності. При наявності маркетингового відділу описати його структуру, завдання і функції. Описати ланцюг товароруку, систему стимулювання збуту та канали просування продукції. Запропонувати способи підвищення ефективності збутової діяльності підприємства.

Проаналізувати існуючу систему ціноутворення, методи формування цін, цінове стимулювання покупців. Описати рекламні засоби, що застосовуються суб'єктом господарювання, та їх ефективність. Представити свій варіант реклами продукції підприємства.

РОЗДІЛ 4. Ресурси підприємства та ефективність їх використання

4.1. Земельні ресурси та ефективність їх використання

Висвітлити розмір і структуру сільськогосподарських угідь. Вивчити динаміку посівних площ та їх структуру, а також рівень урожайності сільськогосподарських культур за останні три роки.

Для визначення рівня економічної ефективності використання землі використовується система натуральних показників. Вихід окремих видів продукції рослинництва розраховується на ту площу земельних угідь, на якій вона може вироблятися. Так, виробництво зерна, цукрових буряків, картоплі, овочів та інших культур розраховується на 100 га ріллі; виробництво кормів у центнерах кормових одиниць на 1 га сільськогосподарських угідь. У тваринництві виробництво молока, м'яса всіх видів, яловичини та вовни розраховується на 100 га сільськогосподарських угідь, м'яса свиней - на 100 га ріллі, а продукція птахівництва - на 100 га посіву зернових культур.

Крім натуральних, потрібно використовувати вартісні показники: вартість валової продукції рослинництва і тваринництва, чистий дохід (виручка) від реалізації продукції та прибуток на 1 га сільськогосподарських угідь.

4.2. Капітал підприємства та ефективність його використання

Вивчити склад, структуру та види основних засобів підприємства, шляхи їх надходження та вибуття. Проаналізувати рух та технічний стан основних засобів, їх знос. Розрахувати показники ефективності використання основних засобів на підприємстві.

Вивчити особливості амортизаційної політики підприємства. Представити розрахунки нарахування амортизації основних засобів.

При наявності на підприємстві нематеріальних активів, описати їх склад, шляхи надходження на підприємство та методику оцінки.

Описати склад оборотних засобів підприємства, їх структуру та джерела формування. Розрахувати показники ефективності використання оборотних коштів підприємства. Дати оцінку оборотності запасів, сировини і матеріалів, готової продукції (товарів) і накреслити напрями її прискорення.

4.3. Персонал, продуктивність, мотивація і організація праці

Охарактеризувати склад і структуру персоналу підприємства та проаналізувати їх динаміку. Проаналізувати професійно-кваліфікаційну структуру, тенденції і фактори її зміни. Ознайомитися з посадовими інструкціями керівників, професіоналів, фахівців та інших категорій персоналу. Представити розрахунки балансу робочого часу одного середньооблікового працівника, визначення необхідної чисельності працюючих на підприємстві. Розрахувати показники руху працівників на підприємстві та продуктивності праці.

Охарактеризувати систему нормування праці в господарстві, рівень виконання норм виробітку на основних видах робіт у рослинництві та норм навантаження в тваринництві.

Ознайомитися з роботою відділу кадрів та особливостями кадрової політики підприємства. Описати діючий механізм набору, підготовки, підвищення кваліфікації, оцінки та стимулювання (матеріального та нематеріального) працівників. Ознайомитися зі змістом колективного договору.

Розглянути форми та системи оплати праці на підприємстві, механізм формування фонду оплати праці і його розподіл. Представити розрахунки фонду оплати праці підприємства. Проаналізувати практику застосування доплат і надбавок, основні принципи преміювання працівників.

4.4. Фінансові ресурси

Ознайомитись з динамікою, структурою фінансових ресурсів підприємства та джерелами їх формування. Проаналізувати співвідношення між власними та позиченими засобами, основним та обіговим капіталом і факторами, що їх визначають. Визначити напрями оптимізації обсягів і структури фінансових ресурсів.

РОЗДІЛ 5. Організація та економічна ефективність виробничих процесів

5.1. Організація та економічна ефективність виробничих процесів в основних галузях

Слід представити короткий опис виробничого процесу і його складових елементів. Ознайомитись з організацією основних виробничих процесів в галузі рослинництва та тваринництва. Прослідкувати послідовність окремих технологічних стадій, їх тривалість, способи поєднання. Вивчити динаміку посівних площ та їх структуру, рівень урожайності сільськогосподарських культур, валовий збір та вихід валової продукції рослинництва. Визначити показники рівня інтенсивності вирощування основних сільськогосподарських культур та показати його вплив на зміну врожайності.

Провести аналіз динаміки поголів'я тварин (усього та з розрахунку на 100 га відповідних земельних угідь), рівня продуктивності тварин та валового

виробництва продукції тваринництва (всього і з розрахунку на 100 га відповідних угідь). Визначити показники рівня інтенсивності окремих галузей тваринництва та показати його вплив на рівень продуктивності худоби.

З використанням системи показників дати оцінку динаміки та рівня економічної ефективності рослинницьких галузей, зокрема визначити продуктивність праці, виробничу і повну собівартість 1 ц продукції, ціни реалізації, розмір прибутку на 1 ц продукції та на 1 га посіву, рівень рентабельності виробництва окремих видів продукції.

З використанням системи показників проводиться аналіз економічної ефективності виробництва тваринницької продукції, зокрема, вивчається динаміка та рівень продуктивності праці в різних галузях тваринництва, виробнича і повна собівартість та ціни реалізації 1 ц продукції, прибуток на 1 ц продукції і на 1 голову, рівень рентабельності виробництва окремих видів продукції. Оцінюється стан забезпеченості та ефективність використання кормів.

Визначити вузькі місця виробництва. Показати напрями удосконалення організації виробництва.

5.2. Організація та економічна ефективність обслуговуючих і допоміжних виробництв

Ознайомитись зі складом наявного обслуговуючого і допоміжного виробництва. Провести аналіз роботи машинно-тракторного парку, автопарку (виконання планових завдань по обсягу робіт, організація використання тракторів, комбайнів, вантажного автотранспорту). Обґрунтувати економічну доцільність утримання обслуговуючого (допоміжного) виробництва та напрями підвищення його ефективності.

5.3. Дослідження стану інноваційної діяльності підприємства

Ознайомитись з організацією інноваційної діяльності. Вивчити схеми розробки і впровадження інновацій, підвищення техніко-технологічного рівня виробництва. Представити техніко-економічне обґрунтування 2-3 заходів в сфері інноваційної діяльності. Дати оцінку технічного розвитку підприємства і його окремих підрозділів.

РОЗДІЛ 6. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства

6.1. Доходи підприємства

Визначити види доходів підприємства, їх структуру і тенденції зміни. Ознайомитись із структурою доходів від основної діяльності, проаналізувати їх динаміку за останні 3-5 років. Накреслити заходи по збільшенню надходжень і визначити умови їх реалізації.

6.2. Витрати та собівартість продукції

Ознайомитись із діючою системою обліку витрат. Визначити склад прямих витрат і проаналізувати їх структуру та динаміку. Ознайомитись з розміром, структурою накладних витрат і методикою їх розподілу між окремими видами продукції (робіт, послуг). Вивчити механізм формування сукупних витрат підприємства.

Ознайомитись із методикою розрахунку собівартості продукції по плану і за звітними даними, методами калькулювання, розрахунками кошторисів витрат. Вивчити стан і тенденції зміни собівартості окремих видів продукції (виробничу і

повну собівартість 1 ц продукції), фактори, які її визначають і визначити шляхи можливого скорочення витрат.

6.3. Прибуток і рентабельність діяльності підприємства

Проаналізувати прибутковість підприємства, фактори і умови її зміни, ціни реалізації, розмір прибутку на 1 ц продукції, на 1 га посіву, на 1 голову. Ознайомитись із розрахунками прибутку за даними бухгалтерського обліку. Визначити показники рентабельності продукції і підприємства. Розрахувати точку беззбитковості для окремих видів продукції і для виробництва в цілому.

РОЗДІЛ 7. Оцінка фінансового стану та інвестиційної діяльності підприємства

7.1. Оцінка фінансового стану підприємства

Необхідно провести об'єктивну характеристику фінансового стану об'єкта дослідження; виявити чинники і причини існуючого стану; проаналізувати і обґрунтувати управлінські рішення, що приймаються в області фінансів; виявити резерви і шляхи покращення фінансового стану підприємства.

Вивчити особливості та послідовність оцінки фінансового стану підприємства. Розглянути методи та показники оцінки фінансового стану. У процесі проведення фінансового аналізу діяльності підприємства необхідно здійснити: попередню оцінку динаміки фінансового стану підприємства і аналіз агрегованого аналітичного балансу; аналіз майнового стану; аналіз джерел формування капіталу підприємства; аналіз ліквідності та платоспроможності; аналіз фінансової стійкості; аналіз ділової активності.

7.2. Інвестиційна діяльність підприємства

Ознайомитись з планами (програмами) інвестиційної діяльності підприємства. Вивчити порядок і методику техніко-економічного обґрунтування інвестиційних заходів. Визначити найоптимальніші варіанти інвестиційного забезпечення підприємства.

РОЗДІЛ 8. Плани і перспективи розвитку підприємства

Виходячи із проведеного аналізу діяльності підприємства, представити перспективи його розвитку. Описати необхідність формування або вдосконалення бізнес-плану підприємства, обґрунтувати концепцію бізнесу. Встановити взаємозв'язок і збалансованість показників перспективних і поточних планів, наявність і якість розробки технологічних карт, робочих планів і планів-нарядів, організацію аналізу використання госпрозрахункових завдань підрозділам. Вивчити порядок планування господарської діяльності підрозділів, що працюють в умовах орендних відносин.

Прийняти участь у виконанні підготовчої роботи до складання річного плану підприємства.

Прийняти участь в розробці технологічних карт по вирощуванню і збиранню сільськогосподарських культур, виробництву продукції тваринництва, в роботі по складанню перспективного і річного планів економічного і соціального розвитку підприємства, виробничих госпрозрахункових завдань (виробничих програм) бригадам, фермам, іншим підрозділам господарства, а також оперативних планів по періодах сільськогосподарських робіт, планів-нарядів в рослинництві, календарних планів в тваринництві.

Вказати рекомендації щодо підвищення ефективності розвитку досліджуваного підприємства.

Висновки та пропозиції

У кінці звіту про виконання програми виробничої практики подаються висновки та пропозиції виробництву. Вони повинні бути наслідком глибокого аналізу стану економіки підприємства, розвитку рослинницьких та тваринницьких галузей і господарської діяльності виробничих підрозділів, досягнутого рівня ефективності виробництва сільськогосподарської продукції, узагальнення передового досвіду та досягнень науки.

6. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок.

Під час виробничої практики використовуються наступні методи навчання:

- пояснення, обговорення, демонстрація;
- дискусії, розрахункові завдання;
- підготовка аналітичних звітів, презентації.

7. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Оцінка проходження виробничої практики складається із суми балів, які виставляються комісією на основі розгляду змісту звіту про практику та за підсумком усного захисту перед комісією основних положень, які входять до програми практики.

Підсумкова оцінка знань, умінь та навичок здобувача вищої освіти, набутих на виробничій практиці, встановлюється за 100-бальною шкалою із подальшим переведенням її у чотирибальну шкалу оцінок.

Під час захисту звіту про практику комісія уважно розглядає зміст звіту про практику, виставляє бали, після чого задає здобувачеві вищої освіти усні запитання, які дозволяють оцінити розуміння здобувачем вищої освіти викладених у змісті звіту про практику положень. Виставлена загальна сума балів переводиться у традиційну оцінку і заноситься у відповідні документи як підсумкова оцінка з проходження практики.

Критерії оцінювання такі:

- оцінювання практики керівником від підприємства (20 балів);
- вичерпність і правильність виконання завдань практики (50 балів);
- оформлення звіту та відповідних документів практики (10 балів);
- захист здобувачем вищої освіти звіту практики (20 балів).

Співвідношення між національними та ECTS оцінками і результатами захисту звіту виробничої практики за 100-бальною шкалою

Оцінка національна	Оцінка ECTS	Визначення оцінки ECTS	Результати захисту звіту виробничої практики, бали
«відмінно»	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	90-100
«добре»	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	82-89
	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю грубих помилок	74-81
«задовільно»	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	66-73
	E	Достатньо – виконання задовільняє мінімальні критерії	60-65
«незадовільно»	FX	Незадовільно – потрібно працювати перед тим, як отримати залік (позитивну оцінку)	35-59
	F	Незадовільно – необхідна серйозна подальша робота	1-34

Критерії оцінки звіту про практику

I. Найвища якість звіту (оцінюється в 50 балів) повинна відповідати таким вимогам:

- 1) повне та вичерпне викладення змісту роботи, яка проводилася здобувачем вищої освіти під час опрацювання розділів практики;
- 2) повний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (копії документів, аналітичні та статистичні матеріали тощо); допускається представлення не менше 75% додатків, передбачених програмою, з причин, які не залежать від здобувача вищої освіти;
- 3) актуальність і достовірність поданої у звіті інформації.

II. Посередня якість звіту (оцінюється в 25 балів) визначається у випадку, якщо наявний хоча б один із зазначених нижче пунктів:

- 1) неповне викладення змісту роботи або неповна відповідність змісту роботи вимогам програми практики (50-75% охоплення зазначених у програмі проходження практики питань);
- 2) неповний склад додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (50-75% необхідних додатків);
- 3) неактуальність поданої у звіті інформації (подання інформації за період, що передує терміну проходження здобувачем вищої освіти практики).

III. Незадовільна якість звіту (оцінюється в 0 балів) визначається у випадку, якщо наявний хоча б один із зазначених нижче пунктів:

- 1) неповне викладення змісту роботи або неповна відповідність змісту роботи вимогам програми практики (менше 50% охоплення зазначених у програмі проходження практики питань);
- 2) неповного складу додатків, які вимагаються відповідним розділом практики (менше 50% необхідних додатків);
- 3) недостовірності поданої у звіті інформації.

Критерії оцінки захисту звіту про практику

I. Найвища якість захисту звіту про практику, яка оцінюється в 20 балів, повинна відповідати таким вимогам:

- 1) вільне володіння змістом роботи, яка проводилася на практиці;
- 2) повне знання відповідного законодавчого та інструктивного матеріалу;
- 3) уміння здобувача вищої освіти відповідати на проблемні питання, пов'язані із змістом роботи на ділянках, передбачених програмою практики.

II. Захист звіту про практику оцінюється в 10 балів, якщо:

- 1) відносно захисту на найвищий бал немає відповідності хоча б одному з пунктів, зазначених вище, або якщо:
- 2) при розкритті змісту питання в цілому правильно за зазначеними вимогами зроблені значні помилки під час визначення терміну прийняття чи назви змісту в цілому правильно зазначеного інструктивного матеріалу.

III. Відповідь на питання оцінюється в 0 балів, якщо:

- 1) відносно відповіді на найвищий бал не зроблено розкриття двох чи більше пунктів, зазначених у вимогах до нього;
- 2) одночасно наявні обидва типи недоліків, які окремо характеризують критерій оцінки в 20 балів;
- 3) характер відповідей дає підставу стверджувати, що особи яка захищає звіт про практику, неправильно зрозуміла зміст практики і тому не відповідає на питання по суті, припустилася грубих помилок у змісті відповіді.

Під час оцінки звіту про практику в цілому додатково враховуються і впливають на загальну суму балів допущені недоліки та помилки, якими вважаються:

- неохайне оформлення роботи (вживання не загальноприйнятих скорочень) (мінус 10 балів);
- помилки в оформленні звіту про практику порівняно з діючими вимогами (мінус 5 балів);
- помилкові статистичні та аналітичні дані, якщо розмір помилки незначний і в цілому не впливає на висновки, які зроблено у звіті (мінус 5 балів).

Під час оцінки звіту про практику в цілому додатково враховується і впливає на загальну суму балів трудова дисципліна здобувача вищої освіти під час проходження практики. При порушенні графіка і змісту проходження практики викладач може знизити оцінку:

- за одноразову відсутність без поважних причин на базі практики у встановлений робочий час (мінус 5 балів за кожен факт порушення);
- за несвоєчасність представлення на кафедру інформації про початок

практики (договору про практику) (мінус 5 балів);

- за несвоєчасність представлення на кафедрі звіту про практику (мінус 5 балів).

Здобувач вищої освіти, котрий не виконав програму практики і отримав незадовільний відгук на базі практики або незадовільну оцінку при захисті звіту про практику, направляє на практику повторно або відраховується з інституту.

8. НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

1. Робоча програма виробничої практики.
2. Програма та методичні вказівки щодо проходження виробничої практики для здобувачів вищої освіти ОС «Магістр» галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка» / Укл. Л.В. Ярема, Г.М. Христенко, І.С. Гурська. Бережани, 2022. 40 с.

9. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна:

1. Аграрна економіка : навч. посіб. / В. Я. Білоножка, І. І. Мостов'як, В. П. Карпенко, С. П. Полторецький, А. П. Березовський; за ред. В. Я. Білоножка. Умань : Видавець Сочінський М. М., 2016. 418 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : підручник / [2-ге вид., доп. і перероб.]. Київ : КНЕУ, 2014. 624 с. 3. Виробнича економіка : навч. посіб. За редакцією В. П. Галушко, Г. Штрюбеля. Вінниця : Нова Книга, 2005. 400 с.
3. Антошкіна Л. І., Стеченко Д. М. Методологія економічних досліджень: підручник. К. : Знання, 2015. 311 с.
4. Афанасьєв М. В. Економічна діагностика: навч.-метод. Посібник. Харківський національний економічний університет. Х.: ІНЖЕК, 2007. 295 с.
5. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень.: навч. посібник. К. : «Центр учбової літератури», 2014. 142 с.
6. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436–ГУ. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 18, № 19–20, № 21–22, ст. 144 (зі змінами та доповн. від 02.10.2012 № 5405–УІ). URL: <http://search.ligazakon.ua>
7. Григорків В.С. Моделювання економіки: підручник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 360 с.
8. Гринчуцький В. І. Економіка підприємства : навч. посіб. Вид. 2-ге, перероб. і доп. Київ, 2019. 304 с.
9. Должанський І. З., Загорна Т. О. Конкурентоспроможність підприємства : навч. посіб. К. : ЦНЛ, 2006. 384 с.
10. Інноваційний розвиток підприємства: навчальний посібник / Пугач А.М., Демчук Н.І., Довгаль О.В., Крючко Л.С., Тягло Н.В. ФОП Швець В.М., 2018. 348с.
11. Конкурентоспроможність підприємства: навч. посіб. для студентів, які навчаються за спец. 051 – Економіка / Е. І. Цибульська ; Нар. укр. акад. Харків :

Вид-во НУА, 2018. 320 с.

12. Кривов'язюк І. В. Економічна діагностика. 2-ге вид.: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2017. 456 с.

13. Лупак Р. Л., Васильців Т. Г. Конкуренентоспроможність підприємства : навч. посіб. Львів : в-во ЛКА, 2016. 486 с.

14. Податковий кодекс України від 02.12. 2010 № 2755–VI (зі змінами та доповненнями від 10.11.2012 №5471–17). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua>

Додаткова:

1. Гудзинський О.Д., Судомир С.М., Гуренко Т.О. Теоретико-методологічні засади результативного управління розвитком сільськогосподарських підприємств: монографія. К.: ЦП «Компринт», 2017. 411 с.

2. Економічна діагностика: підручник / В. Л. Дикань, І. В. Токмакова, В. О. Овчиннікова та ін. Харків: УкрДУЗТ, 2022. 284 с.

3. Кваша С. М., Діброва А. Д., Нів'євський О. В., Мартишев П. А. Аграрна політика: навчальний посібник. 2-ге видання, перероблене і доповнене. Київ: НУБіП України, 2022. 316 с.

4. Попова В. Д., Маценко Л. Ф. Стратегічний аналіз: навчальний посібник. Чернівці: ЧНУ, 2018. 157 с.

5. Стратегічне управління у сільськогосподарських підприємствах: теорія та практична проблематика: монографія/Т. І. Балановська, Л. В. Забуранна, О. П. Гоголя, О. В. Новак, Л. В. Буценко, Н. І. Драгнева, З. П. Борецька]: Монографія. К.: Редакційно-видавничий центр НУБіП України, 2014. 367 с.

6. Стратегічний менеджмент: навч. посібник / Гудзинський О. Д., Судомир С. М., Гуренко Т. О., Гудзинська Ю. С., Судомир М. Р. Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2020. 314 с.

10. ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ

1. Бібліотека Верховної Ради України. URL: <http://lib.rada.gov.ua>

2. Веб-сторінка Державного комітету статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>

3. Законодавчі і нормативні акти України. URL: <http://www.uazakon.com>

4. Кабінет Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua>

5. Міністерство аграрної політики та продовольства України. URL: <http://minagro.gov.ua>

6. Міністерство економіки України. URL: <http://www.me.gov.ua>

7. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/>

8. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: www.rada.gov.ua